

28. rujna 2018.

broj 130 – 131

**KU
ZI
S?**

LIST ZA MLADJEZ

4

TEMA:

PROGRAM
PROFESIONALNE ORIJENTACIJE

7

TITULA:

SOMBOR – MLADGRAD!

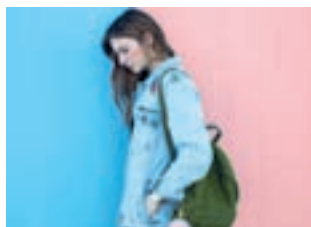
8

REPORTAŽA:

ARHEOLOŠKO NALAZIŠTE GLAC

2

21

MODA:

BACK TO SCHOOL

FOTO MJESECA

Kristina Crnković –
pobjednica *HosanaFesta*

List je besplatan

Osnivač: NIU Hrvatska riječ

Nakladnik: NIU Hrvatska riječ

Trg cara Jovana Nenada 15/II

24000 Subotica

Za nakladnika: Ivan Ušumović

Urednik izdanja: Davor Bašić Palković

Suradnici: Klara Dulić, Ana Parčetić,

Donna Diana Prčić, Ivan Benčik,

Kristina Ivković Ivandekić

Lektura: Zlatko Romić

Korektura: Davor Bašić Palković

Tehnički prijelom: Thomas Šujić,

Jelena Ademi

Fotografije: Ana Francisković, Vedran Jegić

E-mail: kuzis07@gmail.com

Web: www.hrvatskarijec.rs/stranica/kuzis/

Tisak: Doo Magyar Szó Kft, Novi Sad

List izlazi uz redovitu potporu Pokrajinskog
tajništva za kulturu, javno informiranje
i odnose s vjerskim zajednicama

CILJEVI

Ljeto polagano završava, rujan je već uveliko u tijeku i započinje nova etapa u životima mnogih mladih ljudi. Vrijeme je to novih školskih iskustava, ukoliko ste od ove jeseni srednjoškolac ili srednjoškolka ili pak vrijeme akademske naobrazbe, posebno ako je ona povezana za odlazak iz rodnog mjesta. Sve su to novi ciljevi koje ste postavili na svom životnom putu i stiglo je vrijeme da se krene prema njihovom ostvarenju. Vjerojatno postoji i doza straha glede novoga i nepoznatoga, ali to je samo dio jednog prolaznog razdoblja u privikavanju na jedan novi, drugačiji scenarij.

Iskustva svršenih srednjoškolaca i studenata u vašem neposrednom okruženju potvrdit će vam kako nema potrebe za brigom. Sve će to ići svojim tijekom, a na vama je da date najbolje od sebe i već od starta počnete marljivo raditi na svojoj izabranoj naobrazbi.

Naravno, neće ništa biti baš lako i jednostavno. Osobito nakon dugog, bezbrižnog ljeta u kojemu je bilo puno slobode i radosti života »bez obveza«, dok se sada treba potpuno prilagoditi narkcanim rasporedima školskih sati. Ali kad rutina krene, sve će doći na svoje mjesto, a prvi rezultati dat će vam krila da budete još bolji, kreativniji i uspješniji.

Mladost je najjača snaga i nema te prepreke ni cilja (naravno realnog i objektivno izvodljivog) koji se ne može dosegnuti. Iako se, ponekad, na prvi pogled to čini potpuno nemogućim.

Jednostavno se mora vjerovati u sebe. I u postavljeni cilj!

Također, u novim sredinama u kojima ste se našli, trebate što prije stvarati nova prijateljstva i nastojati se, već u startu, uklopiti u postojeći sustav. Jer to je također vrlo važno za uspješniji put prema realizaciji zacrtane vizije. Čitajući ove redove možda ćete pomisliti kako je ovo samo puko pametovanje i da baš ne mislite kako će sve teći baš glatko. Naravno, mnogo toga u životu i ne ide baš glatko, ali upravo uloženi trud, te konačni rezultat daruju osjećaj istinske radosti i ponosa.

Baš zato hrabro stremite prema cilju koji ste zacrtali, a na svaku teškoću ili zapreku odgovorite dodatnim angažmanom, trudom i savjesnim obavljanjem obveza. Svaki uspjeh, bilo u vidu ocjene ili pohvale, dat će vam poticaj da nastavite bolje i kvalitetnije.

I ne zaboravite: vaši najdraži vjeruju u vas i vaše ciljeve, i gotovo uvijek su spremni pomoći, ali još važnije je da i vi sami vjerujete u sebe!

Donna Diana Prčić

Program profesionalne orijentacije *Gdje poći sutra?*
održan i ove godine u selu Bruška u Hrvatskoj

Jasnija slika vlastite budućnosti

Program profesionalne orijentacije *Gdje poći sutra?* održan je i ove godine u selu Bruška u Hrvatskoj u organizaciji HNV-a. Osmišljen je kako bi pomogao učenicima na »raskrižju« školovanja odlučiti kojim putem ići dalje. Program su pohađali učenici sedmih razreda osnovnih škola, i mi srednjoškolci, sada već maturanti, koji razmišljamo čime se želimo u životu baviti. Bili smo tamo devet dana i svaki dan smo imali kvalitetan i interesantan program. Imali smo prilike biti na zanimljivim radionicama i raditi veoma korisne i profesionalne testove sposobnosti, interesiranja i ličnosti. Mislim da je svatko manje-više otkrio da je vješt u nečemu na što prije nije obraćao pažnju i da je dobio realniju sliku sebe i svojih sposobnosti. Danima, kada nismo imali program, išli smo na ekskurzije. Ne-

koliko puta smo išli na plažu, bili smo i u krstarenju kroz Nacionalni park *Kornati*, a bili smo i u čuvenom fun-parku u Biogradu, kojeg mnogi od nas pamte po nezaboravnom provodu. Sveukupno, vrlo sam zahvalan našim animatorima i dobročiniteljima i drago mi je da sam imao priliku iskusiti nešto ovakvo.

A evo i nekoliko dojmova drugih srednjoškolaca koji su također pohađali ovaj program...

Valentina Bačlija: Profesionalna orijentacija mi je pomogla pronaći fakultet koji mi odgovara i malo

bolje upoznati sebe. Proširila sam svoje vidike i saznala za neke nove sposobnosti koje imam. Radili smo testove ličnosti i interesa i nevjerovatno mi je pomoglo sastaviti bolju sliku o sebi i onome što želim raditi. Družili smo se, išli na izlete i na more, i sve

se je bilo obojeno našim smijehom. Ništa nam nije falilo i dobro mi je došlo odvojiti se od Subotice i otići u neki mirniji kraj. Večeri su mi prolazile uz zvuke prirode i gitare. Istog trena bih se vratila nazad...

Iris Andrašić:

Drago mi je što sam imala priliku otići u Brušku, to mi je bilo jedno predivno iskustvo. Otišla sam s namjerom da si pomognem u odluci na koji fakultet ću ići i tako je i bilo. Napokon sam odlučila što je to što mi najviše odgovara, a pored toga sam upoznala puno dobrih ljudi i naučila mnogo toga.

Mario Evetović:

Kamp profesionalne orijentacije mi je jako pomogao, jer sam uočio svoje sposobnosti, ali još više jer sam spoznao svoje slabije strane. U Bruškoj je bio potpuni mir. Testovi koje smo radili bili su visoko profesionalni, a razgovori koje smo vodili duboki i intimni. Povezanost s prirodom i Duhom Svetim koju sam tamo osjećao sam ponio kući i te dane ću još dugo pamtiti.

Petar Huska

NOVI PROFILI

u Medicinskoj i Politehničkoj!

Umjesto dosadašnja dva srednjoškolska profila na hrvatskom jeziku, od 3. rujna s radom je počelo njih pet. Tako je srednjoškolskih prvaka na hrvatskom sada oko šezdesetero!

Redovita srednjoškolska nastava postoji samo na teritoriju Grada Subotice. U Gimnaziji *Svetozar Marković* već tradicionalno postoji odjel općeg smjera na hrvatskom. U Politehničkoj srednjoj školi u Subotici otvoren je kombinirani odjel tehničara grafičke dorade i tehničara tiska te samostalni odjel za profil izvođača instalaterskih i završnih građevinskih radova. Od ove školske godine otvoren je i hrvatski odjel u novoj školi, to je Medicinska srednja škola u Subotici. U pitanju je smjer medicinska sestra-odgojitelj.

»Upisom učenika u srednje škole smo izuzetno zadovoljni, jer smo uspjeli ostvariti zadatak proširenja broja srednjoškolskih profila kao i povećanja mogućnosti izbora nastavka školovanja na hrvatskom nastavnom jeziku i u srednjoj školi«, kaže **Jasna Vojnić** iz Hrvatskog nacionalnog vijeća. »Već prijašnjih godina na temelju analiza došli smo do zaključka da postoji potreba za proširenjem srednjoškolskih profila, jer je veliki broj djece koja ne pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku u osnovnoj školi spreman upisati srednju školu na hrvatskom jeziku. Također, već otvoreni profili odgovarali su više potrebama dječaka nego djevojčica, zbog profila u Politehničkoj srednjoj školi, a potreba za ovim profilom pojavila se i zbog naših planova u budućnosti. Budući da u školskom centru planira-

mo otvoriti nove vrtičke skupine, obrazovanje odgovarajućeg kadra je neophodno već sada planirati. U odjel medicinske sestre-odgojitelja upisano je 15 djevojčica i jedan dječak, ali su nam iz škole najavili da postoji još nekoliko zamolbi te je moguće i povećanje ovoga odjela. S udžbenicima za srednju školu se ne možemo pohvaliti, na tome nam predstoji ozbiljno raditi. Osim Hrvatskog jezika i pojedinih predmeta (Matematike, Biologije, Geografije, Latinskog...) koji samo donekle odgovaraju nastavnom planu i programu, učenicima još uvijek nemamo što ponuditi. Dok ne potpišemo memorandum za njihovu izradu, u Hrvatskom nacionalnom vijeću imamo plan nedostatak premostiti skriptama prevedenim na hrvatski jezik«.

S druge strane, Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture srednjoškolci mogu fakultativno slušati izvan Subotice. U pitanju su dva grada: u Srijemskoj Mitrovici (u tamošnjem Hrvatskom domu) te Somboru (u Hrvatskom domu HKPD-a *Vladimir Nazor*).

Inače, učenike koji slušaju nastavu na hrvatskom jeziku, pa tako i srednjoškolce, i ove godine očekuju brojne pogodnosti u smislu izvannastavnih aktivnosti koje im priređuje Hrvatsko nacionalno vijeće u suradnji sa svojim partnerima. Tako vas već 17. listopada očekuje ekskurzija u Zagreb, na Sajam knjiga i učila *Interliber*. Prijavite se vašim razrednim starješinama na vrijeme!

Kako preživjeti početak i prvu godinu faksa?

Bliži se i taj ponedjeljak, taj dugo iščekivani prvi dan faksa. Najduže ljeto u životu je gotovo i vrijeme je za nove akademske pobjede. Evo nekoliko savjeta za bruce iz pera starijeg kolege...

1. Prije nego li faks uopće počne:

Ako već nisi to uradio prije nego li si se odlučio upisati, na sajtu fakulteta pročitaj ponešto o svakom profesoru i predmetu. Bit će ti korisno ako se prvi dan, kada vam upravnik odjela bude držao uvodnu riječ, ne budeš potpuno iznenadio kada čuješ koje ćeš predmete imati, čime se oni bave i što uopće studiraš. Vjeruj mi, svjedočio sam tome da su pojedini studenti ostajali šokirani prvi dan kada saznaju što su uopće upisali i čime se bavi smjer.

Također, pitaj starije studente što god te zanima, ali se trudi postavljati konkretna i smisljena pitanja. Sada već postoji bezbroj grupa na društvenim mrežama koje su namijenjene studentima raznih smjerova i generacija, tako da makar naći nekoga tko je kroz sve to prolazio i nije teško.

2. Počelo je...

Prvi je dan fakulteta: upravnik odjela će vam svi-ma ukratko objasniti što sve možete očekivati, onda malo detaljnije kako izgledaju studije, nešto o dosadnoj papirologiji i na kraju će vam pokušati uliti malo optimizma i vjere u to da ćete možda naći posao u struci. Nemoj misliti da si posebno »kul« ako se ne pojaviš taj prvi dan. Čut ćeš dosta važnih informacija, upoznat ćeš se s kolegama. Obvezno, ali obvezno dođi na sva pozdravna predavanja i vježbe na kojima ćeš se upoznati s profesorima i asistentima. Na pozdravnim će ti reći nešto više o svom predmetu, što se očekuje od studenata, koji su ti potrebni materijali za učenje, i ono najvažnije: kako izgledaju kolokviji i ispiti, te koje su ti sve obveze za taj predmet.

Čim dobiješ popis literature, kreni u potragu za njom! Nerijetko ćeš već dosta toga moći pronaći u knjižnici fakulteta ili u obližnjim fotokopirnicama. Također, danas je većina materijala digitalizirana tako da uglavnom starije kolege i kolegice prosljede mlađima materijale ili ih sam/sama možeš pronaći na internetu. Ako možeš učiti sa zaslona, idealno! Čuvat ćeš prirodu a i uštediti dosta novca, jer na žalost, studiranje nije jeftino.

Pokušaj upoznati što je više moguće kolega i kolegica. Sada kada ste svi upali, saveznici ste jedni

drugima, i ne morate svi biti *bff* ali nemoj zaboraviti da ćeš s većinom njih provesti naredne četiri godine te nastoj imati korektan odnos.

3. Prvi kolokviji i ispiti:

Već nakon prvog predavanja profesori će uglavnom zadati što treba pročitati i/ili naučiti za sljedeće predavanje ili vježbe. Fakultet nije srednja škola tako da vrlo ozbiljno shvati savjet da se mora raditi od samog početka. Naprosto, količina materijala koje treba obraditi je mnogo obimnija, kompliciranija i uopćenito zahtjevnija. A i budimo iskreni, većinu onih koji su upisali fakultet nitko nije tjerao na to, tako da baš i ne postoji izgovor za ne učiti i ispunjavati fakultetske obveze.

Naime, oni koji pitaju za literaturu dva dana pred ispit i učenje ostavljaju za posljednju noć iz loše napisanih skripti i uz mnogo kave a nedovoljno sna nerijetko te ispite padaju ili dobivaju jedva prolaznu ili nisku ocjenu. Takvo znanje ispari (ako ga uopće i bude) čim iziđeš s ispita tako da se zapitaj zbog čega si tamo i hoće li tvoja diploma legitimno predstavljati tvoje znanje. I da: čisti ispite i ne zavaravaj se da će biti vremena u narednim rokovima.

4. Iskušenja:

Nakon učenja i ispita sasvim je logično govoriti i o iskušenjima koja ih prate u stopu. Po banderama oko faksa i na društvenim mrežama ćeš primijetiti razne oglase za bubice, kamere, pametne satove i još gomilu načina kako varati na provjerama znanja. Prvo, to košta, a drugo i najvažnije, ni profesori nisu baš toliko glupi i savršeno su svjesni kakvi sve *gad-ge-ti* za varanje postoje i kojim se trikovima studenti služe. Vjerovali ili ne, sada već postoje i uređaji koji otkrivaju bubice i slične naprave. Ako nemaš sreće i umijeća za varanje, kada te uhvate samo ćeš se izblamirati pred svim kolegama i koleginicama, a profesori uglavnom daju kazne u vidu zabrane izlaska na ispit u određenom broju rokova ili nerijetko izvode studenta pred disciplinsku komisiju koja je sklona strogim sankcijama od kojih je najgora isključenje s fakulteta, no to je obično rezervirano za one koji su varali na posebno drzak način.

5. Peto, ali također važno: ostavi dovoljno vremena za odmor i zabavljaj se! Netko tko je iscrpljen, na kraju ne može ni izvršavati obveze kako treba!

Pavle Menalo

LASKAVA TITULA GRADA MLADIN

Hej, hej, pozdrav svima. Znete li kada je Međunarodni dan mladeži? Dvanaestoga kolovoza! Gdje ste bili toga dana, jeste li ga proslavili? Slavite li ga uopće?

Moj grad Sombor u kojem s manjim ili većim prekidima živim već dvadeset i pet, a uskoro i šest, godina je upravo toga dana primio jedno lijepo, laskavo priznanje! Titulu *MladGrad*! To je priznanje koje dodjeljuje Krovna organizacija mladih Srbije (KOMS) svake godine, i to na Međunarodni dan mladih. Nagrada se dodjeljuje jedinici lokalne samouprave za sveukupan doprinos unapređenju položaja mladih u lokalnoj zajednici, i to na prijedlog udruga mladih i/ili za mlade a na osnovu dosad postignutih rezultata po pitanju mladih i u oblasti omladinske politike. *MladGrad* je priznanje lokalnoj samoupravi i zajednici za istinsko uključivanje mladih u najrazličitije procese lokalnih vlasti, kao i ulaganje u kreiranje poticajnog okruženja za unapređenje položaja i zadovoljavanje potreba mladih u društvu. Inače, Sombor je za ovu titulu nominirala udruga Somborski edukativni centar u suradnji s lokalnom Kancelarijom za mlade.

Nacionalna prijestolnica

Izgleda da je Sombor dočekaio svojih pet minuta slave te postao Nacionalna prijestolnica mladih Srbije za 2018. godinu. Ovo je svakako i bez sum-

nje bilo i moje ljeto uživanja, odmaranja i guštanja, ali i ljeto grada Sombora. Uistinu, lijepo smo ubirali plodove svog rada.

Dobro ćemo sada zapamtiti kada se slavi taj famozni Međunarodni dan mladih. Biti mlad je najljepša titula koju dobivamo samo jednom u životu i koja je svakako, ma koliko god da se trudili biti »vječno mladi«, neprocjenjiva i neponovljiva.

Pokreni se i ti!

Dakle, titula znači rad ali je ujedno i inspiracija za sve nas. Pokreni se i ti, budi inspiriran. I ja sam, kada god sam za to imala prilike i načina, a bilo ih je, skromno pomagala životu mladih u svome gradu. Preporučam i Vama da to učinite. Nije teško, a isplati se! Ako se netko od vas u ovom trenutku zapitao na koji način, odgovor je – vrlo jednostavno. Podignite svoje drugare, prijatelje, poznanike na noge, osmislite nekakav projekt, obratite se nekoj udruzi ili osnujte svoju (ukoliko ste punoljetni) i aplicirajte za projekt. Ili se javite lokalnom uredu za mlade (ako ga imate u svojem mjestu). Pokušajte na sve načine i kroz svaki kanal komunikacije proširiti pozitivan glas za stvaranje bolje zajednice u kojoj živite! Jer kao što nam dobra stara, opće poznata govori: na nama, odnosno na mladima – svijet ostaje!

Ana Parčetić

FOTO: www.sob.co.rs

Rimska palača pod vašim nogama

Čitava Srijemska Mitrovica s okolicom leži na ruševinama Sirmijuma, rimske prijestolnice i jednog od najvećih antičkih urbanih središta na Balkanu. Dok su neke građevine otkrivene, poput Carske palače, veći dio Sirmijuma, koji uključuje i jedan od najvećih hipodroma, ostaje pod nogama Mitrovčana.

Poljoprivredni posjed Glac u blizini Mitrovice, koji je pripadao istoimenom veleposjedniku, smatra se da leži na ostacima **Herkulijanove** palače. Prve podatke o arheološkim nalazima ovdje je zabilježio mitrovački učitelj i istraživač **Ignjat Jung** u XIX. stoljeću. Tijekom Prvog svjetskog rata čitav prostor bio je ispresjecan rovovima austrougarske vojske, koji su uništili dio rimskih građevina

Palača Maksimijana Herkulija?

Zajednička istraživanja timova iz Australije i Srbije otpočela su prošle godine. Tada su rađena

površinska izučavanja terena, kao i otkopavanja. Otkriven je mozaik i dijelovi starih zidina. Tijekom rada na projektu arheolozi su zaključili da je građevina izuzetno velikih dimenzija, i na osnovu materijala pronađenih na Glacu donijeli su pretpostavku – ispod Glaca je palača **Maksimijana Herkulija**. Po predanju, Herkulije je bio car koji je podrijetlom s prostora Sirmijuma. Smatra se da je ovu palaču izgradio za svoje roditelje, koji su život proveli radeći kao nadničari.

na na Glacu. Istraživanja s kraja XX. stoljeća pokazat će da je ovdje odista riječ o starom rimskom naselju. Arheolozi su uvidjeli značaj, ali i veličinu posjeda i zato je ovaj arheološki projekt postao internacionalna suradnja Srbije i Australije.

Smatra se da je veličina ove palače i posjeda oko pet hektara. Na Glacu su pronađeni tragovi zelenog i ljubičastog porfira, dijelovi skulptura, velika količina keramike i različite vrste mramora. Čak i dok hodate po Glacu na samoj površini možete videti dijelove ovih veoma skupih materijala. Usli-

jed obrade zemljišta na poljoprivrednom posjedu, dijelovi prostorija su oranjem oštećeni i tako su se našli na površini.

Tim projekta

Na projektu rade studenti arheologije, arheolozi i konzervatori, profesori i dr. Kako bi pronalasci bili dokumentirani, koriste se različite tehnologije. Recimo, jedan član tima, **Andrew**, koristi virtualnu realnost i dronove kako bi stvorio virtualni svijet Herkulijanove palače. On na ovaj način pokušava rekonstruirati dijelove koji nedostaju i upotpunjuju priču. Istovremeno, ovo je korisno i ostatku tima kako bi imali bolji uvid u veličinu i detalje posjeda. S druge strane, **Slobodan** i **Chris**

kroz Mitrovicu. Sljedeći dan gimnazijalci su proveli na samom Glacu gdje su se okušali kao mladi arheolozi. Dobiti ovakvo iskustvo bila je prava privilegija. Učenici su shvatili koliko je težak i zahtjevan posao arheologa. Bili su okruženi prvoklasnim stručnjacima, što im je pomoglo da prošire svoje vidike.

su radili na bilježenju video snimaka i fotografija za potrebe dokumentarnog serijala. Dio prošlogodišnjeg materijala prikazan je na *Smotri arheološkog filma*.

Edukativni program

Veoma bitan aspekt *Projekta Glac* jest obrazovni karakter. Iz tog razloga je ovog ljeta organiziran edukativni program, u trajanju od jednog tjedna, za učenike mitrovačke gimnazije, gdje sam bila i ja. Predavanja je vodio profesor sidnejske gimnazije **Alan Dern**. Prvog dana učenici su naučili nešto više o svom rodnom mjestu i povelili goste iz Australije

Naredna dva dana učenici su otkrivali drevne rimske tajne – kovanje novca i keramiku terra sigillata. Tijekom edukativnog programa predavanja su vođena na engleskom jeziku, a prof. Dern je naučio učenike i kako da tumače latinske epigrafe. Posljednjeg dana gimnazijalci su pokazali svoje znanje na prezentacijama.

Budućnost

Nešto što je posebno zaintrigiralo učenike bila je budućnost projekta i nalazišta Glac. Kako su arheološka istraživanja izuzetno zahtjevnja i skupa, ona se rade u kratkom razdoblju od svega nekoliko tjedana po sezoni. Mnogi smatraju da će ovaj projekt zahtijevati godine, pa čak i desetljeće da bude potpuno ostvaren. Međutim, *Glac projekt* nije samo posao nekoliko ljudi koji rade na njemu. Ovaj projekt imat će velik utjecaj na mlade ljude, dat će im priliku da unaprijede svoja znanja, rade na ovom i sličnim projektima i stvore novu priču o svom gradu. Glac će biti dio njihove budućnosti kao što je i Sirmijum dio njihove prošlosti.

Tekst: Andrea I. Darabašić

Foto: glacproject.com

REGIONALNA DOMOLJUBNA HISTERIJA

Na nedavno održanim *Karlovačkim danima piva* trebao je nastupiti i srpski rock glazbenik **Momčilo Bajagić Bajaga** i njegovi Instruktori. No, organizatori su mu nastup otkazali zbog pritiska braniteljskih udruga. Naime, braniteljske udruge tvrde da je on »četnik« i da je za vrijeme rata pjevao četničke pjesme u Kninu. Međutim ne postoji niti jednog jedinog dokaza (fotografija, video ili audio snimka...) da je Bajaga to učinio.

dužno poštovanje njima. Ali rat je prošao i treba se graditi bolja budućnost za regiju. Ratu je ipak mjesto u povijesti a njome nek se bave stručnjaci, odnosno povjesničari. Ovakva situacija nije samo u Hrvatskoj, ima toga i u Bosni i Hercegovini, i u Srbiji. Pogledajte izjave političara ili skandiranja na pojedinim utakmicama. Svugdje vlasti, čini se, odgovara retorika mržnje, jer se onda manje vide loša ekonomija i drugi društveni problemi. Razumni glasovi pomirenja i to-

Da stvar bude luđa, bend je već u nekoliko navrata ranije svirao tim istim *Karlovačkim danima piva*! Bend je to, inače, koji često nastupa u Hrvatskoj, prije spornog Karlovca održali su recimo uspješan koncert u prestižnoj pulskoj *Areni*. Točnije, bend uspješno koncertira u cijeloj ex-YU regiji, te svira za dijasporu iz naše regije po svijetu. Bajagine pjesme ne pjevaju o ratu, ne spominju mržnju prema ikome, na veličaju nasilje... A znaju ih i pjevaju milijuni ljudi u regiji ali i, kako sam već naveo, diljem svijeta.

Sve gore...

Domoljubna, rodoljubna histerija u regiji se posljednjih godina, čini se, popela do nevjerojatnih razmjera. Nije sporno voljeti i poštovati sebe i svoj narod, ali kako i sam Bajaga kaže, a s čime se i ja slažem, sve je veći broj barbara na političkoj i javnoj sceni u regiji.

Vlast u Hrvatskoj, čini se, nije sposobna oduprijeti se utjecajima određenih skupina ljudi, poput branitelja. Ti ljudi se jesu borili i ginuli za svoju državu, svo

lerancije se zagušuju kako bi se pjevale pjesme **Marka Perkovića Thompsona, Baje Malog Knindže** i njima sličnih. Ako su spomenuti pjevači predstava razuma i morala naroda koji tu žive, onda moram priznati nisko smo pali i fino smo se u blatu ukopali.

Okretanje budućnosti

Čini se da su mrziteljski glasovi u našim društvima sve glasniji. Ako su se branitelji borili za Hrvatsku, za kasniji dobar život u toj državi, treba reći da netolerancija koju prenose na mlade ne znači bolji život.

Vrijeme je da se Thompson i slični stave kolektivno gdje im je mjesto. U povijest. Iako će se to teško dogoditi. Ipak treba reći: ako želimo budućnost u kojoj mi mladi nećemo odlaziti »vani«, u kojoj nećemo biti siromašni i bijedni onda molim razumne ljude i ljude koji imaju imalo srca i vizije (a vjerujem da ih ima) da se sklone od retorike mržnje i okrenu budućnosti.

P. S. Tekst je napisao Hrvat iz Srbije.
Vedran Horvacki

NOGOMETNA EUFORIJA

Nitko tko je tog ponedjeljka, 16. srpnja 2018. godine, bio na dočeku hrvatske reprezentacije s pobjedničkog pohoda u Rusiji taj dan neće zaboraviti. Više od pola milijuna ljudi slilo se u Zagreb pozdraviti srebrne dečke koji su u prethodnih mjesec dana kao u transu držali cijelu naciju. Opčinjenost nogometnim uspjehom i nacionalnim ponosom prožimala je svaku poru hrvatskog društva i to je osjećaj koji je teško prepričati, tako nešto treba doživjeti.

Nešto se slično događa i ovih dana u Beogradu, daka-ko u manjem opsegu i manjeg intenziteta, no nogometna pomama je i ovdje uzela širokog maha. Ulazak *Crvene zvezde* u grupnu fazu Lige prvaka poslije 27 godina probudila je dugo potiskivane sportske i nacionalne impulse, pa je nogomet tema broj 1 na svakom uglu, u kafiću, na faksu i u menzi, čak i pred važne ispite od kojih znači godina ili financiranje iz proračuna.

prema rezultatu postignutom na terenu. Od neopisive sreće u kojoj se zaboravljaju svi ovozemaljski problemi, do duboke tuge koja vodi u beznađe bez obzira na uspjehe na osobnom planu.

Od neopisive sreće do duboke tuge

Sport je definitivno vrsta društvene aktivnosti koja u najvećoj mjeri može mobilizirati najdublja osjećanja, kako pozitivna tako i negativna. Euforija pobjedom ili uspjehom je upravo srazmjerna kolektivnoj depresiji nakon poraza ili neuspjeha na nekom natjecanju. O tome su psiholozi i sociolozi već odavno napisali sve što je bitno, a na nama je iskusiti svaki doživljaj koji nam je, prije svega financijski, dostupan.

Prodaja karata za utakmice *Crvene zvezde* je jedna od najposjećenijih tražilica na internetu od dana kada je klub prošao kvalifikacije za grupnu fazu, a od dana puštanja karata u prodaju (utorak, 11. rujna) redovi pred blagajnama stadiona su kao nekad pred bankama u vrijeme isplate mirovina. Slično je bilo i u Zagrebu 2015. kada je *Dinamo* posljednji put ostvario uspjeh kao *Zvezda* ove godine. Maksimirski je stadion danima bio pod opsadom, usprkos poznatim trvenjima između navijača i vodstva kluba. Sport je općenito, a nogomet posebice, magija koja može izbrisati sve granice, ali jednako tako i postaviti nepremostive, stvar je samo odnosa

Prazne tribine noćna mora

I, kao što ljetos u Hrvatskoj gotovo da nije bilo osobe bez **Modrićevog**, **Mandžinog** ili **Rebićevog** dresa, tako se već sada po beogradskim ulicama šecu crveno-bijeli **Radonjić**, **Krstićić** i **Ben**. I to u svim prilikama, neovisno o mjestu, vremenu i vrsti posla koji se u tom trenutku obavlja.

Šovinističko divljanje, koje je također sastavni dio navijačke koreografije i ikonografije, ovom prilikom nećemo spominjati. A upravo je to zapravo najveći strah među »normalnim« navijačima koji su u ozbiljnoj neizvjesnosti zbog mogućih strogih kazni UEFA koja takve incidente ne trpi, što bi prije svega značilo prazne tribine, odnosno zabranu onoga za čega dobar dio mladih ovdje danas živi – gledati utakmice Lige prvaka uživo na stadionu. Beogradski je klub već kažnjen dvjema utakmicama u gostima bez navijača iz Srbije, ponovi li se ispad iz Salzburga, san o svjedočenju povijesti na stadionu u Beogradu raspršit će se kao mjehur od sapunice, a od toga nema veće noćne more.

Tomislav Perušić

5 Seconds of Summer

Srpska znanost o bačkim Hrvatima

(II. dio)

Bački Hrvati bili su i jesu predmetom istraživanja srpske historiografije i etnografije. U međuratnom razdoblju ili Međuraću (1918. – 1941.) pisali su o njima mnogi srpski autori, ali ih je najcjelovitije prikazao profesor Beogradskog sveučilišta **Jovan Erdeljanović** u svojoj studiji *O poreklu Bunjevaca* (1930). Za srpske povjesničare i etnologe ona i danas predstavlja u mnogo čemu polaznu točku u istraživanju prošlosti i kulture bačkih Bunjevaca. Međutim, ona je slabo kritički čitana.

Naime, Arhiv SANU u Beogradu pod inv. br. 10-065/2 čuva Erdeljanovićevo pismo **Stjepanu Roci**, profesoru iz Splita datirano 22. siječnja 1930. u Beogradu. U prilog ovom pismu Erdeljanović je Roci dostavio upitnik i umolio ga da nađe »osobu koja će vjerno i znalački odgovoriti na upite«. Naime, zanimalo ga je jesu li Bunjevci iz Hrvatskog primor-

ja obilježavali žetveni običaj *Dužijanca*. Evo Erdeljanovićevo upitnika:

Molim za obaveštenja od našeg naroda obe vere ali poglavito od štokavsko-ikavskih katolika / t. zv. »Bunjevaca« / u Hrvatskom Primorju o ovim običajima: Zna li se, da li ima ili je nekad bilo običaja, da se na Badnje Veče jede beli luk sa medom?

Da li ima običaja /ili ga je nekad bilo/, da se o Božiću, a naročito na prvi dan ujutru ili posle ponoćnice jedu dželadije /pače, pitije/?

Da li se gdegod polaznik ili polaženik o Božiću naziva „položaj“!!!? Ima li krajeva, u kojima on dolazi još na Badnje Veče? Da li imaju „položaja“ i „Bunjevci“ /ili, ako ga sad nemaju, da li su ga nekad imali / i kad li dolazi?

Zna li se, da li je bilo nekad u svatovima zvanje pod imenom stalec /staleća staeo/ i kakva mu je bila uloga?

Da li se nekad na koplje svatovskog barjaka nabadala jabuka /i zašto/ i da li se vešala o njega živa kokoša ili se uopšte nosilo štogod živo iz mladine kuće u momkovu? Radi čega se to činilo?

Je li bilo običaja, da mlada razdaje svatovima darove na sablji ili na štapu?

Da li je bilo običaja, da kum svlači mladence pre svodjenja?

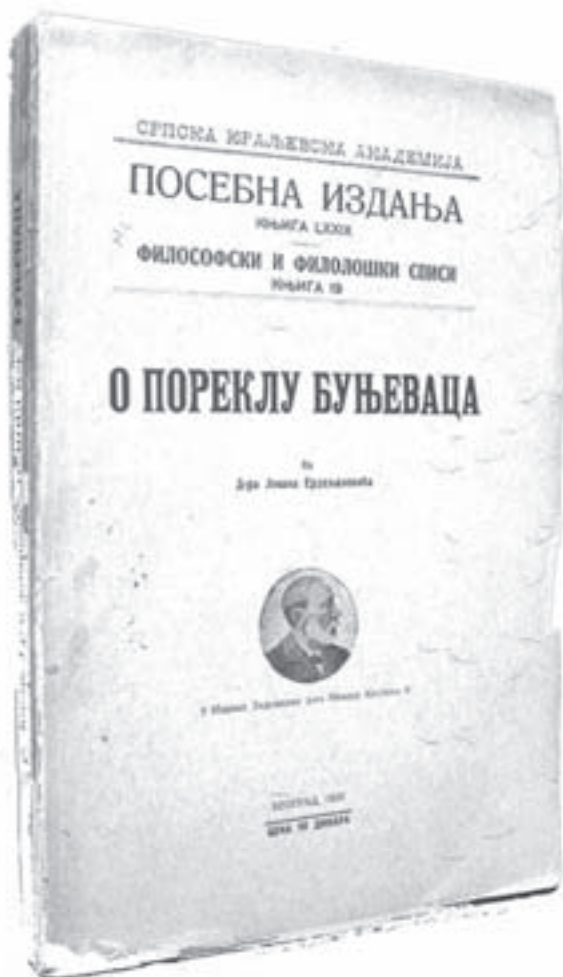
Zna li se za stari običaj, da se mladencima, pošto ih svedu, odnese večera ili „povečera“ ili uopšte štogod od jela ili pića?

Da li tamošnji katolici, t. zv. „Bunjevci“, slave ili su ranije slavili krsno ime /krsnu slavu/? Ako sad ne slave, da li im ipak dolaze mnogi gosti o „Stpanju“ i „Ivanju“ danu /dakle na drugi i na treći dan Božića/ i kako nazivaju te goste: „položaji“ ili kako drugače?

Ima li kod naroda u Hrvatskom Primorju /i u Lici/ običaja, koji se zove „dužijanca“ ili doženjancija ili dožeteonica i slično i koji se vrši po svršenoj žetvi? Na koji se način vrši /ili se nekad vršio/ taj običaj? Kako ga naziva tamošnji narod?

Iz gorenavedenog pisma dakle vidimo da Erdeljanović za pisanje svoje studije nije osobno provodio terenska istraživanja, nego je preko drugih i trećih osoba dolazio do potrebnih podataka. Iz drugih pisama pak doznajemo da je je sporo i mučno uspijevao u tome. Istraživanja vršena na ovakav način, razumije se, ne mogu uroditi vrhunskim rezultatom.

Vladimir Nimčević

Svećenik i društveni aktivist

Kada govorimo o velikanima Hrvata u Vojvodini, svakako ne bismo smjeli zaboraviti **Blaška Rajića** (1878. – 1951.). Vrijeme poslije *Dužijance* i početak školske godine pravi je trenutak za upoznavanje s njime. Rođen je u Subotici. U rodnom gradu završio je tada četverogodišnju pučku školu i prvih šest razreda gimnazije, a sedmi i osmi razred gimnazije s maturom položio je u isusovačkoj gimnaziji u Kaloči. Po završetku studija bogoslovskih znanosti u Kaloči, zareadio se za svećenika 1902. godine. Postaje kapelanom najprije u hrvatskom selu Dušnok u južnoj Ugarskoj, 1902., potom u Santovu 1904. godine. Kapelanstvo nastavlja u rodnoj Subotici, u župi sv. Terezije, sve do 1911., a potom je imenovan za župnika i vodio je župu sv. Roka, u kojoj je ostao do smrti 1951.

Autor je molitvenika *Duhovna mana*. Pisao je kršćanske pouke, pjesme, bio je pripovjedač i sakupljač narodnog blaga. Napisao je i ep *Slava*. U književnome, kao i u cjelokupnom javnom društvenom radu, Rajić je bio najprije svećenik, duboko odan svome narodu i zavijaju, tražeći ono što bi za njegove sunarodnjake bilo najbolje. U svome književnom i uredničkom radu ostavio je veliki broj djela. Rano se uključio u preporodna gibanja koja je među bačkim Hrvatima pokrenuo **Ivan Antunović**, a čijim se idejama napajao u Kaloči. Nakon smrti **Paje Kujundžića** 1915., on je preuzeo čelnu ulogu među hrvatskim svećenicima u Bačkoj. Do rata je bio pripadnikom bačke Kršćansko-socijalističke stranke, osnovane 1907. Agilno se zalagao za to da Bačka uđe u jedinstvenu južnoslavensku državu, radi čega je putovao u inozemstvo i čak sudjelovao na mirovnoj konferenciji u Parizu. Kako pišu povjesničari, bio je na hrvatskom saboru 29. listopada 1918. u Zagrebu, potom je u Subotici 10. studenoga 1918. organizirao veliki narodni skup na kojemu je objavio otcjepljenje Subotice od Ugarske. Sudjelovao je i na Narodnoj skupštini održanoj 25. studenoga 1918. u Novome Sadu na kojoj je proglašeno priključenje Bačke, Baranje i Banata Kraljevini Srbiji.

U političkim pogledima se razočarao tijekom stvari nakon 1918. godine. Uključio se u politički rad, dodu-

še, kako je rekao, jer su ga okolnosti prisilile na to, sve za pomoći svoj hrvatski narod. Tako je vodio Bunjevačko-šokačku stranku, nakon toga Vojvođansku pučku stranku, a poslije se okrenuo **Stjepanu Radiću**, čiji je HSS gorljivo podržavao. Bio je među istaknutim članovima Bunjevačko-šokačke stranke. Kao član te stranke je na izborima 1920. bio među četvero bačkih Hrvata koji su ušli u Ustavotvornu skupštinu. Za vrijeme II. svjetskog rata njegova aktivnost je nasilno prekinuta. Uhićen je i zatočen od mađarske vojske travnja 1941. kao »kerski plebanoš«.

Bio je zatočen u Konjičkoj vojarni u Subotici. Odande je izašao zahvaljujući zauzimanju hrvatskog episkopata i samog dr. **Alojzija Stepinca**. Uz vatikansko posredovanje, interniran je 25. svibnja 1941. godine u budimpeštanski franjevački samostan. Svom redovnom župničkom životu u Subotici se vratio travnja 1943., i tako ostaje do smrti 1951. Utemeljitelj je mnogih društava: Katoličko divojačko društvo, Radničko i učeničko križarsko bratstvo, Prosvjetno društvo *Katolički krug*, Dobrotvorna zajednica Bunjevaca i Hrvatska kulturna zajednica, a zajedno s **Lajčom Budanovićem** utemeljio je i Maticu subotičku. Pomagao je školovanje mnogih, a osobito se zalagao za prosvjećivanje svog puka. Zaslužan je za uvođenje *Dužijance* u crkvu i time za njeno očuvanje pod okriljem crkve do danas. Naime, *Dužijanica* je prije 1911. slavljena na salašima u krugu obitelji, kao zahvala Bogu za obavljen ris. Zahvaljujući njemu, održalo se i prelo. Pokrenuo je stare *Subotičke novine* 1920. godine. Pisao je pjesme, pripovijetke i članke.

Njegova spomen-bista nalazi se u parku ispred Gradske kuće u Subotici. Također, i jedna subotička ulica nosi njegovo ime.

Priredila: Klara Dulić

Reportaža: Sveta Nedjelja na otoku Hvaru

OAZA MIRA na »kraju sveta«

16

Ovisno o tomu kakav tip odmora volite, mogli biste izabrati destinaciju gdje su brojne zabave za mlade, mogli biste otići na planinu ili more, u *all inclusive* smještaj i ne brinuti se ni o čemu. Opcije su brojne, ovise o budžetu i do broj volji putnika/organizatora putovanja, vremenu koje imate na raspolaganju za odmor... Svatko će izabrati odmor po mjeri, a upravo o jednom takvom svjedočit ću u ovom tekstu, odnosno tekstualnoj razglednici iz Svete Nedjelje i s otoka Hvara.

Krenut ćemo retrospektivno: nisam još bila na mjestu na kome sam se tako i toliko odmorila! Već ste u nedoumici trebate li čitati dalje ovu reklamu. Nastavite, molim, isplatit će vam se, ako me poslušate! Sigurno postoji još takvih mjesta na svijetu, ali ih nisam posjetila, još!

Bljesak nakon tunela

Što je toliko posebno u Svetoj Nedjelji? Poslužit ću se komentaram jednoga poznanika: »Kad vidim da po cesti nestaju bijele linije i cesta se sužava, znam da sam dobro mjesto izabrao za odmor!« Do Svete Nedjelje

lje dolazi se trajektom iz Drvenika koji vozi u sezoni na svakih pola sata, no ne računajte da ćete ući na prvi koji ugledate. Možete doći i iz Splita trajektom, no skuplje je i dugotrajnije. Kad stignete na otok Hvar čeka vas još oko sat i pol (i to kakve) vožnje otokom dok ne stignete u Svetu Nedjelju. Osim uređene ceste koja vodi od Hvara do Jelse, čeka vas vijugava cesta okružena mediteranskim raslinjem i tipičan zvuk cvr-

čaka. Što ste bliže odredištu, cesta će postajati sve vijugavija i uža, a brzina kretanja sve manja. Pri kraju tog puta čeka vas i tunel u kome se promet odvija u jednom smjeru i to je uređeno signalizacijom semaforom izvan tunela. A u tunelu, ondje svjetlite sami! Da, put je pomalo dug i težak i bit ćete zahvalni kad stignete. A kada se budete spuštali u mjesto, dobit ćete pogled na otvoreno more, Korčulu i dio Italije, kako kažu. Sunce u moru i u očima nećete zaboraviti ni u radnim jesenskim danima ni mnogo kasnije. Uхватit ćete taj bljesak u svoje oči i ondje ga pohraniti.

»Kraj svita«

Nakon pronalaska svog smještaja, zaputite se na *Kraj svita*! Što? *Kraj svita* je mala uređena betonska plaža na koju može stati (leći) oko 20 ljudi ukupno, a zalasci sunca ondje su predivni. S obzirom na to da iznad ove plaže postoji kamena ograda, možete skakati u modrinu s visine od oko 12 metara i više ili se možete diviti onima koji to smiju. Na *Kraju svita* uobičajen prizor oko 19.20 sati navečer su ljudi koji upijaju sunce i čitaju ili male grupe tinejdžera koji uživaju u skakanju. Ondje nema kafića, nema glazbe iz lokala, glazbu donosi more ili vi sami.

Inače, u mjestu postoje dva lokala i u večernjim satima, kad ne uživate kraj mora ili na svojoj apartmanskoj terasi, srest ćete u jednom od njih sve goste Svete Nedjelje. Ispod jednog od njih je boćalište koje, čini se, ne prestaje s radom.

Planinarenje i kajaci

Jedna malo veća plaža sa sitnim kamenjem nalazi se na oko 15 minuta hoda od bilo kojeg smještaja u mjestu. Do nje vodi uređena staza za koju također treba biti u kondiciji. Ovo je jedna od onih

koju vidate na svim reklamnim spotovima otoka Hvara. Hodajući do ove plaže, imat ćete potrebu za foto-grafiranjem, plašeći se da takvu prirodnu ljepotu ne zaboravite, ali, bez brige, nećete moći. Cijelo mjesto je okruženo borovom šumom i to se osjeća u zraku, tako da vam pogled šeta od borova i neba iznad vas do plavetnila ispod vas. Malo dalje, vidik obuhvaća brojne vinograde autohtonog plavca i polja lavande i ružmarina. Ovu plažu obično posjećuju obitelji s djecom zbog postupnog ulaska u dublje more.

Za one koji vole penjanje po stijenama, Sveta Nedjelja nudi brojne mogućnosti, kao i za ljubitelje vožnje kajakom. Kajakom se možete prevesti i do uvale Lučišća, gdje ćete također uživati u tišini i čistom moru. Za one koji vole pješačenje, uz udobnu obuću i odjeću, kao i obaveznu zaštitu od sunčevog zračenja postoji mnoštvo uređenih i poluu-ređenih staza iznad mjesta, pa i do Gospine špilje u brdu, gdje se od 15. stoljeća nalazio augustinski samostan i crkva, koja je i danas očuvana, kao i do križa na vrhu Sv. Nikola, za one najupornije. Obvezno treba posjetiti i župnu crkvu posvećenu sv. Spiridonu. U Svetoj Nedjelji imat ćete priliku odmaknuti se od svijeta i upijati čistu prirodu. Akumulirat ćete sunce i zrak za cijelu narednu godinu, a u Svetoj Nedjelji ništa ne morate dotaknuti kako biste se vratili, jer ćete ju nositi u mislima, očima i u nosnicama.

Klara Dulić

Društvo za bosonogo življenje

Godišnji odmori su završili. Ponovno nas alarm budi rano jutro, a prvu kavu u danu pijemo simultano s pranjem zuba i obuvenjem lijeve cipele. Ili sam to samo ja? Kako bilo, ne mogu se otrgnuti dojamu da je ljeto praktički završilo i da nisam imala priliku pročitati sve knjige, družiti se, niti šetati plažom bosa dok sunce lagano nestaje na horizontu.

Da bosonogo hodanje nije rezervirano samo za ljeto, more i plažu, uvjerala sam se otkrivši (za mene nov) fenomen bosonogog hodanja. Ukoliko u internet pretraživač upišete *bosonogo hodanje*, *barefootwalking* ili drugu inačicu iste sintagme, uglavnom ćete dobiti savjete o zdravlju stopala i kralježnice. Naglašavam uglavnom zato što sam u moru rezul-

tata naišla i na web stranicu *barefooters.org*. Samo jednim klikom miša dobila sam uvid u vrlo novi svijet *bosonogaša* i njihovu životnu filozofiju.

Zdravo i oslobađajuće

O čemu se zapravo radi? Društvo za bosonogo življenje osnovano je 1994. godine i okuplja ljude diljem svijeta koji vole biti bosi, ali ne samo u udobnosti vlastitog doma već na različitim mjestima i u raznim situacijama. Ukoliko ih upitate zašto vole hodati bosonogi, odgovorit će vam da, osim što ima mnoge zdravstvene benefite (vidi prethodni pasus), bosonogo hodanje ima i oslobađajuću dimenziju. Ne piše eksplicitno, ali vjerujem da se tu radi o oslobađanju od društvenih normi i korporativne kulture koja nalaže pravila odijevanja i ponašanja u gotovo svim aspektima naših života.

Misija ovog globalnog pokreta očituje se u educiranju javnosti o benefitima bosonogog hodanja; promociji prihvaćanja bosonogog hodanja kao prihvatljivog oblika ponašanja diljem svijeta; podršci onima koji su uvidjeli čari hodanja bez obuće; dijeljenju iskustava i savjeta s drugim članovima pokreta ili s onima koji to tek žele postati.

Pitanja i mitovi

Dok sam istraživala web site *barefooters.org* naišla sam na odjeljak za pitanja i »mitove«, a najčešća od njih bila su: »Nije li vam gnjusno hodati po prljavštini?«, »Zar ne morate stalno gledati u tlo dok hodate?«, »Je li ilegalno voziti auto bos?« i mnoga

druga. Odgovori na pitanja su iznimno detaljni, te sadrže dodatne upute i savjete koji su vezani uz konkretno pitanje. Što se mitova o bosonogom hodanju tiče, članovi ovog pokreta uvjeravaju da stopala sama po sebi nisu ružna i ne trebaju biti pokrivena; da ljudi koji ne nose obuću imaju zdravija stopala,

te da prehlada i bosonogo hodanje nisu direktno povezani.

Da se ne radi samo o amaterskoj internetskoj stranici koju vodi nekoliko osoba uvjerala sam se kad sam fenomen *barefootliving* počela pretraživati i na drugim društvenim platformama poput Youtubea, Instagrama i Facebooka. Naišla sam na mnoštvo grupa, blogova, video blogova, e-knjiga, brošura i priručnika o bosonogom hodanju i življenju. Ostala sam zatečena masovnošću ovog pokreta imajući na umu da živimo u vremenu u kojem ona stara »pet minuta slave« ima doslovno značenje.

Nakon svega što sam pročitala, pogledala i poslušala o bosonogom hodanju, shvaćam da je ono samo performativni moment jednog načina života koji je neopterećen normama pristojnog ponašanja koje se suptilno nameće kao jedino ispravno. Na pamet mi pada bit samog pokreta: sloboda koju bosonogo hodanje donosi. Sloboda da se ide izvan granica »pristojnog«, »normalnog« i »prihvatljivog«. Sloboda da krojiš vlastita pravila, pa makar ona bila hodanje bez cipela do dućana i natrag.

Nevena Balažević

Lakim korakom u uspješnu jesen

Kad kažemo početak, najčešće nam padne na pamet Nova godina. Često ju promatramo kao »novi početak«, priliku za promjene, za uvođenje boljih navika i prekidanje starih obrazaca. No, jedan drugi početak, koji često ne gledamo tako jest jesen. U velikom dijelu poslovnog svijeta upravo je jesen početak sezone, vrijeme za sklapanje poslova, lansiranje novih proizvoda, izradu planova za iduću godinu... Osim toga, i škola i akademska godina počinju u jesen. Za taj svježi povratak nakon ljeta Francuzi imaju izraz »la Rentrée« koji znači više od samog povratka, znači početak novoga, novu energiju i nove izazove.

Energija metala

Ako svijet promatramo kroz 5 elemenata (filozofija koja je u podlozi kineske medicine i nekih drugih praksi s Istoka), nakon ljeta, kojim je dominirao element vatre, jesen je vrijeme elementa metala. Upravo energija metala pogoduje mentalnim procesima, planiranju, učenju, rješavanju poteškoća te nam pogoduje i olakšava sve ono što nas čeka dolaskom jeseni. No, unatoč tomu, povratak u školu, na posao, u rutinu može nam teško pasti. Da bi prelazak s odmora u rad bio lakši povratak nam ne mora nužno biti »povratak na staro«, odnosno neke stvari kojima nas je poučilo ljeto možemo ukomponirati u svoju svakodnevicu.

Zašto se ne zapitate što je to što...

Dobro je zapitati se što je to u čemu smo uživali u ljetnim mjesecima. Što nam je život činilo lakšim

i ljepšim, što nas je radovalo? Ono u čemu najviše uživam ljeti jesu nestrukturirani dan – nema gledanja na sat, nema obveza, nema sastanaka na koje treba stići. S druge strane, veliki dio mog radnog vremena je vrlo strukturiran – u radu u školi bili su to školski sati u trajanju od 45 minuta, a u radu s klijentima susret je strukturiran unutar 60 minuta, a tu je i stalno prisutna obveza stizanja na vrijeme. To stalno praćenje vremena i uklapanje u neke vremenske segmente s jedne strane može biti korisno – struktura daje osjećaj sigurnosti i pomaže nam da odradimo ono što smo planirali a s druge strane, ako je često, pretjerano ili previše rigidno postaje iscrpljujuće. Povratkom u jesen vratila sam se i u strukturirane dane, no za razliku od ranijih godina, odlučila sam uvesti vikende bez strukture. Na taj sam način dio onoga u čemu sam ljeti uživala dijelom uvela u svakodnevicu.

Planirajte obveze

Iznenadjenja ne moraju uvijek biti ugodna. Mjeseci do nove godine znaju biti intenzivni bez obzira na to čime se bavimo i nose sa sobom veliki broj obveza koje nije zgodno previdjeti ili zaboraviti. Kako bismo izbjegli neugodna iznenadjenja ili komplikacije dobro je zabilježiti i isplanirati jesenske i zimske mjesece, te vidjeti kada odraditi koju od obveza i pripaziti da nema preklapanja. Ovisno o tomu u kojoj ste životnoj fazi ili poslu evo samo nekoliko podsjetnika što je to što nas čeka: datumi ispita i početak akademske godine, raspored predavanja; veći poslovni projekti; edukacije koje smo upisali; početak škole i obveze i zadaci koji idu uz to itd., školski raspored, treninzi i druge aktivnosti.

Planirajte uživanje

I eto odjednom je raspored pretrpan, a fokus nam je uglavnom na obvezama. Da ne bi bilo tako i da nam prelazak u jesen bude lakši, osim onoga što »moramo« i »trebamo« lijepo je planirati i ono što želimo. Svejedno je li u pitanju putovanje za Božić, vikend na selu, posjet rodbini ili primanje gostiju, vikend samo za sebe – bilo što čemu se možemo radovati i iščekivati i što će nam u moru obveza biti mali otok odmora i veselja. A osim toga i kava u sunčani jesenski dan može nas nakratko vratiti u bezbrižno ljeto.

Marina Balažev

SLOBODA JE U TRAJANJU

Škola je počela, ali raspust ne mora biti završen sve dok ima ljeta, ljudi, ljubavi i radosti. Upravo tako bi se i mogla opisati tinejdžerska web serija #samokažem, koja je svoju premijeru imala prije skoro cijelih osam godina, a drugu sezonu nažalost, nikada nije uspjela iznjedrati. I pored brojnih nagrada, velike popularnosti i na kraju nagrade u Los Angelesu, ali i svježine koju je donijela, domaća javnost opet je uspjela ispustiti jedan mali dragulj koji je nastao a onda isto tako i nestao.

Naime, radnja serije obuhvaća jedno ljeto iz vizure glavne junakinje, sedamnaestogodišnje Jovane (**Milena Stanić**) koja osim što tog ljeta puni osamnaest godina, prvi put sa svojim bratom Milošem (**Mladen Sovilj**) odlazi na Exit festival gdje upoznaje Maju (**Ana Mandić**) s kojom se oboje počinju družiti kasnije u Beogradu. Ljeto je i sve je moguće. Tako serija i počinje: u prvoj epizodi Maja i ekipa, bijesni na ljude oko sebe, odlaze u tržni centar gdje odluču izvesti performans pod nazivom *Probudi se*. U tržni centar dolaze odjeveni u pidžame s vrećama za spavanje i trče hodnicima upozoravajući ljude kako se trebaju probuditi i zapitati što to rade i na što troše vrijeme i novac. Mladi i buntovni, uživaju u životu, zaljubljuju se i pate, ali i pokušavaju spoznati tko su i što to zapravo žele.

Pitanje predrasuda

Radnja priče ne ide linearno već u *flashbackovima* govori o Majinom ljetovanju na Adi Bojani i poznanstvu s Drenom (**Bujar Ahmeti**), Albancem s Kosova, koji nešto kasnije dolazi u Beograd. Serija otvara mnoga pitanja (i za razliku od mnogih drugih projekata, daje jasne odgovore) i upravo tim dijelom priče pokreće pitanje predrasuda. Naime, kada Dren stigne u Beograd, okolica ne ostaje netaknuta njegovim podrijetlom, ali mladi junaci serije #samokažem, plemenito i hrabro, protive se tom mračnom naslijeđu podjela, predrasuda i mržnje koji nažalost, pored svega dobrog, također nosimo u sebi. S njima je i Zoran (**Davor Golubović**) Milošev najbolji pri-

jatelj iz Sarajeva, koji živi s ocem u Beogradu, i noću krađe od oca taksi kako bi vozio i zaradio novac.

Svatko od junaka dobiva svojih pet minuta i vrlo intimistički se otvara gledateljima, zbog čega ova serija ima izuzetnu scenarističku kvalitetu (**Radovan Kupreš, Boris Miljković, Dušan Ristić, Milica Žebelj**), koja je upotpunjena odličnom režijom (**Jelena Gavrilović**), ali i kamerom (**Aleksandar Pavlović**) koja je također nagrađena na festivalima.

26 epizoda

Dvadeset i šest epizoda, koliko serija ima, u trajanju od po šest do sedam minuta, #samokažem, odlično koristi formu web serije kako bi upotpunila sadržaj koji nosi. Način kojim se likovi razvijaju i upotpunjuju savršeno se uklapa u atmosferu kojom svaka epizoda odiše. Problemi s novcem, krize identiteta i pokušaji pronalaska svog mjesta u svijetu, autentično i iskreno, nalaze se u svakom od junaka. Svaka epizoda obiluje vrlo pronicljivim i inteligentnim humorom, a balans između drame i humora daje svakoj epizodi pitkost zbog koje je mogu gledati i stariji gledatelji od tinejdžera. Jovana, koja je još u srednjoj školi, i jedini način da izađe iz kuće jeste njezin stariji brat Miloš koji i nije tako voljan voditi je svuda sa sobom. S druge strane, Jovanin susret sa svijetom »odraslih« nije uvijek lijep i radostan i to je upravo ono što su autori serije vrlo iskreno i ispričali. Od junakinja, tu je i Aleksandra (**Ana Stojanovska**) koja je došla iz Skoplja kako bi provela vrijeme sa svojim dvadeset godina starijim dečkom u kog je zaljubljena, ali joj on donosi samo probleme, što su također autori prikazali veoma autentično. Do kraja ljeta neki od junaka uspijevaju pronaći svoj put i pokušati, dok neki samo moraju nastaviti živote i još pričekati, upravo kako to i biva.

Hrabrost i plemenitost, dvije su riječi koje ne najbolje, ali svakako veoma dobro opisuju ovu seriju. Iako je prošlo skoro osam godina od premijere, svako tko bi poželio još malo produžiti raspust, slobodan je upaliti jednu epizodu i u šest minuta, osim svega spomenutog, pronaći će i dobru zabavu.

Dejan Prčić

»Back to school« sezona

Kao i svake godine, rujan obilježava početak nove školske godine. U skladu s tim na temu »moda« i ovu sezonu započinjemo pričom o tomu »što obući u školu«.

Trend zvani »back to school« (povratak u školu) ne prate samo školarci i školarke nego i svi ostali, jer je ovaj mjesec doslovni prijelaz iz ljetnog doba u jesensko, što ljubitelji mode prate novim čizmicama, teniscama, dužim suknjama i košuljama.

Kao broj jedan na listi »back to school« je svakako torba, bez koje sam odlazak u školu nije zamisliv. Ove godine rančevi preuzimaju glavnu ulogu. Sve druge torbe, kao što su cegeri i sportske tašne, padaju u sjenu pored moćnih školskih rančeva. Priznajmo, oni i jesu najpraktičniji modeli torbi za školu, iako su se proteklih godina zbog mode trpjeli cegeri i tašne na jedno rame. Rančeva ima raznih veličina i oblika, boja i dezena. Svakako ćete odabrati malo veći model kako bi vam stale sve knjige i bilježnice, a dezen

izaberite što neutralniji kako bi vam se slagao tijekom cijele godine uz outfit. Po mogućnosti birajte ih u skladu s teniscama i jaknom.

Broj dva na listi su traperice. Kraće modele, s resama kod gležnjeva će, sigurna sam, svaka djevojka prošetati. A zašto i ne bi kada veoma lijepo izgledaju i lijepo stoje uz bilo koju obuću. Izbjegavajte pocijepane farke, jer u njima nije preporučeno ići u školu.

I kao broj tri na ovoj listi je jakna, za malo hladnije razdoblje ili kako ga u globalu zovemo prijelazni period. U ovom dijelu godine s vremenom se nikad ne zna. Može biti toplo još mjesec dana, a može zahladiti u roku od dva dana, te iz tog razloga preporučujem da spremite jaknicu za ovo razdoblje. Najpopularniji modeli među omladinom su svakako teksas jakna i šušakavac. Oba modela se dobro kombiniraju uz tenisice i traperice kao i rančeve, a kada dođe hladniji val dobro će vas sačuvati od hladnoće.

Želim vam uspješan početak škole! Da se osjećate lijepo i zadovoljno; nekada i dobra odjevna kombinacija može pridonijeti tome, te imajte i to na umu.

Milijana Nimčević

Foto: collectplus.co.uk; pixabay.com

Bend Ki u Subotici

Festival *Omladina* i Kancelarija za mlade (KZM) Grada Subotice organiziraju solistički koncert benda Ki iz Kumanova, pobjednika ovogodišnjeg festivala *Omladina* u Subotici. Koncert će biti održan večeras (petak, 28. rujna) u subotičkom klubu *Mladost*. Kao lokalna podrška nastupit će grupa *Tranzit* kao i DJ Zvuk koji će svojim izborom glazbe upotpuniti večer.

22

Ki je electro pop bend iz Kumanova, Makedonija. Nesvakidašnji zvuk, eksperimentiranje i igranje s glazbenim stilovima i podžanrovima, praćen autentičnim tekstovima, jesu njihove glavne karakteristike. Bend je nastupao na više demo festivala u regiji a iza sebe ima tri singla *Grad*, *Kristalen krug*, *Buda* i radi na finiciranju debitantskoga albuma. Početak je u 22 sata, a ulaz je besplatan.

Zagrebačka turneja Repetitora

Beogradski garažni-postpunk-noise trio Repetitor održat će trodnevnu zagrebačku turneju na kojoj će u tri dana svirati u tri kluba – 18. listopada u *Attacku*, 19. listopada u *KSET-u* te 20. listopada u *Vintage Industrialu*.

Zagrebačka turneja inspirirana je prošlogodišnjom beogradskom turnejom s konceptom od tri dana u tri kluba u istom gradu gdje su oduševili publiku željnu još bliskijeg kontakta i intimnijeg susreta s ovim atraktivnim bendom.

Inače, Repetitori su veoma popularni u cijeloj regiji, pa tako i u Zagrebu, gdje su svoje prvo klupsko predstavljanje imali još na početku karijere, baš u *KSET-u* prije devet godina. Danas iza sebe imaju tri studijska albuma te veliki broj koncertnih i festivalskih nastupa.

Mutant Urban Dance Ansambl u Subotici

Novosadski bend *Mutant Urban Dance Ansambl* održat će koncert u petak, 19. listopada, u klubu *Mladost* u Subotici, s početkom u 21 sat. *Mutant Urban Dance Ansambl* je tročlani band koji svira new-wave/rock/funk/post-punk na dvije bas gitare i bubnjevima.

»Zaraznih rifova, moćnog ritma, i uz minimalizam na tekstovima, ova vesela skupina sastavljena je od prekaljenih pregalaca undergrounda s ciljem da popravi narušenu kozmičku ravnotežu i izbalansira svemir jednom za svagda«, navodi se u najavi koncerta.

Domaća podrška bit će impro bend *Neuroleptic trio*.

Novosadski Oktoberfest

Treći po redu *Novosadski Oktoberfest* bit će održan 19. i 20. listopada u dvorani *Master* Novosadskog sajma. Na ovogodišnjem *Oktoberfestu* nastupit će Hladno pivo, Psihomodo Pop, Dejan Petrović Big Band, **Zvonko Bogdan**, Orthodox Celts i drugi.

Organizatori će i ove godine organizirati kasting za konobare i konobarice, zagrijavanje pred festival uz glazbu na Trgu slobode, razna natjecanja... Više informacija možete potražiti na službenoj internetskoj stranici manifestacije – www.oktoberfest2018.rs ili facebook stranici *Novosadski Oktoberfest*.

Inače, *Novosadski Oktoberfest* je prošle godine okupio preko 15.000 posjetitelja.

PREPORUKA

Luul – Prevelika očekivanja

Iz izdavačke kuće *Više manje zauvijek* koja nam je podarila *Svemirka* i *Crve*, stiže nam još jedna glazbena poslastica pod nazivom **Luul** (pravo ime **Ivan Lulić**). Nakon par singlova i jednog EP-ja, ovo je njegov prvi dugosvirajući album. Luul je napisao sve tekstove, glazbu i svira sve instrumente na albumu, jedini »gost« je **Borna Jambrošić** za bas gitarom na pjesmi *Da bar znam*. Na albumu se nalazi 10 pjesama i možemo reći kako se radi o zaokruženoj cjelini, ispunjenom blagim i sanjivim pejzažima, psihodelijom i pjesmama o samoći, napuštanju i kako već i sam naziv albuma nagoviješta, prevelikim očekivanjima. Sve u svemu, za prvi album sasvim solidno, a dream pop i surf definitivno ulaze u glazbenu modu i u ovim krajevima. Već smo u ovoj rubrici i pisali o sličnim izvođačima (*Pseća plaža* npr). Ukratko, Luul zaslužuje vašu pozornost! Izdvajam pjesme: *Déjà vu*, *Nikad više*, *Daj mi barem jednu priliku*, *Nju nije briga*.

I. Benčik

GLAZBA

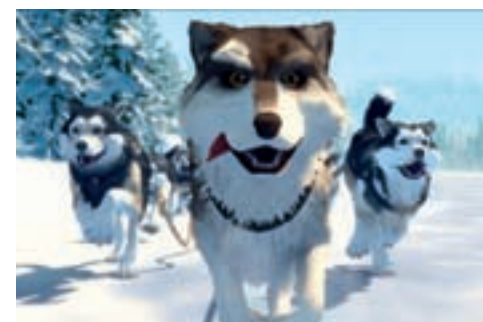

Bijeli Očnjak

Bijeli Očnjak je animirani film, temeljen je na književnom klasiku **Jacka Londona**. Priča je ispričana iz perspektive znatiželjnog i hrabrog mješanca psa i vuka koji gledatelje vodi na avanturu života. Nakon što je odvojen od svoje majke još kao mladunče, Bijeli Očnjak je na svom životnom putu naučio važne životne lekcije. Prvo ga je odgajao vođa jednog plemena iz Yukona. Tamo je naučio kako se odnositi s poštovanjem prema drugima, kako biti vođa i kako voljeti druge. Međutim, sve se mijenja kada ga uzima zločesti trgovac, koji ga uvodi u okrutan svijet borbe pasa. Kada biva spašen iz ringa, Bijeli Očnjak će morati naučiti svladati svoje divlje instinkte i biti prijatelj novim vlasnicima.

Svojom radnjom, film prikazuje i avanturistički duh divlje Amerike na snježnom sjeveru. Stilski neobičan, *Bijeli Očnjak* podsjeća na video igru oslikanu vodenim bojama. Ovaj crtać nije disneyevsko ostvarenje, kakva gledateljima nude uljepšanu sliku zbilje već prikazuje i manje ugodne aspekte svijeta u kojem živimo.

K. U.

FILM

Nesporazum u Moskvi

Simone de Beauvoir je francuska spisateljica koja je obilježila XX. stoljeće svojim feminističkim filozofskim idejama. *Nesporazum u Moskvi* napisala je sredinom 60-ih godina, međutim ostat će neobjavljen sve do njezine smrti. Simone rukopis nije htjela objaviti zbog očiglednih aluzija na svoj privatni život i brak sa filozofom **Jeanom-Paulom Sartreom**.

Priča prati bračni par Nicole i Andreé, profesore u mirovini, koji putuju put Rusije. Loša komunikacija dovesti će do sukoba, koji će bračni par natjerati na razmišljanje i dovesti do razočaranja. Sudbine glavnih junaka prepliću se sa SSSR-ovom politikom 60-ih, novim svjetskim poretkom i pitanjem egzistencije. Putovanje po Rusiji navest će Nicole da shvati koliko je ostarila i da stvori prioritete u svom životu. S druge strane, Andreé žali za svojom karijerom i smatra da je protraćio sve one godine kao profesor u Parizu, i razmišlja o preseljenju u SSSR.

Spisateljica je u ovom djelu uspjela povezati različite kutove gledanja, emocionalna stanja i razmišljanja. Priča je kratka, dinamična i natjerat će Vas na razmišljanje.

A. I. Darabašić

KNJIGA

***Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«***

